

TÀI HOA MỆNH BẠC:
WOLFGANG AMADEUS
MOZART
(1756-1791)

(Kiến Thức Âm Nhạc)

Ai đó đã nói: “Nghệ sĩ là những con người thương vạy khóc mướn cho nhân thế!...” Một “nhân thế” bạc lòng như vôi trắng. Một “nhân thế” sẵn sàng ngoảnh mặt làm ngơ với người nghệ sĩ trước những tai ương. Một “nhân thế” phui tay mau chóng theo những điều đã nhận. Và một “nhân thế” ngày hôm nay ca ngợi, nhưng ngày mai cũng có thể lệ làng chà đạp mọi cái gì nghệ sĩ sáng tạo ra.

Tuy nhiên, không phải vì vậy mà người nghệ sĩ vẫn không cất lên qua nghệ thuật của mình những lời “thương vạy khóc mướn”. Bởi, đó là một sứ mạng mà họ nhận riêng từ Thượng Đế. Cái sứ mạng yêu cuộc đời, làm đẹp cuộc đời. Cái sứ mạng trải rộng lòng ra cho nhân thế. Cái sứ mạng đem lại cho con người một luồng ánh sáng yêu thương.

Wolfgang Amadeus Mozart, người nghệ sĩ cao cả trong số những nghệ sĩ hàng đầu của thế giới cũng đã thi hành đầy đủ cái thiên chức mà Thượng Đế đã trao vào đôi tay mỏng mảnh. Cho dù suốt cuộc sống ngắn ngủi là cả một chuỗi dài những thất vọng buồn bã, khổ đau nghèo túng; nội tâm thường xuyên “giao động giữa hy vọng và lo nghĩ”; hay cho dù thời gian cuối đời, trong một lá thư dịu dàng vui vẻ viết cho vợ, **cái tư tưởng thật cũng đã được bày tỏ** (“Anh không thể diễn tả nổi những gì đang cảm nhận. Có một thứ trống rỗng vây chặt tâm tư làm anh vô cùng đau đớn. Một điều gì giống như sự ao ước không bao giờ được toại nguyện cứ mãi khiến anh buồn bã”); **thì Mozart vẫn không ngừng yêu cuộc đời nồng nàn tha thiết**. Tình yêu này được tỏ rõ trong nguồn âm nhạc đồ sộ của ông.

Trong ba mươi lăm năm sống trên trần thế, hết ba mươi năm Mozart vui chôn con người mình trong việc sáng tạo để đem lại cho cuộc đời bao nguồn hạnh phúc vĩ đại. Sự “trao” và sự “trả” giữa Thượng Đế với nghệ sĩ quả là xứng đáng. Cái tài hoa Thượng Đế đặt vào tay Mozart phong phú bao nhiêu thì đổi lại, sứ mạng đối với Thượng Đế, Mozart cũng hoàn thành trọn vẹn bấy nhiêu.

Định mệnh Mozart là định mệnh của một cậu nhỏ thân đồng, tiếng tăm vang lừng khắp Âu Châu rộng lớn; cũng là định mệnh một con người, buổi cuối cùng vĩnh biệt trần gian, đã bị bỏ quên trong nắm mồ chung của kẻ nghèo một buổi sáng mùa đông giá buốt. Vậy mà suốt

trong định mệnh ba mươi lăm năm ngắn ngủi ấy, Âm Nhạc vẫn không ngừng là hơi thở của nghệ sĩ. Và **nguồn âm nhạc vô tận này, thiên thu vẫn còn là hơi thở cho bao kẻ đi sau.**

□

I. (1756- 1761)

1.

MOZART tên thật là Johannes Chrysostomus Wolfgang Theophilus Mozart. + Những năm cuối đời, cái tên đệm Theophilus được Mozart đổi sang chữ La Tinh là Amadeo, đọc thành Amadeus theo tiếng Áo.

*/ Sinh ngày **27/1/1756** tại tỉnh Salzburg, nước Áo, Mozart là con trai thứ bảy của hai ông bà Leopold và Anna Mozart.

*/ Cha Mozart –ông Leopold- sinh năm **1719** tại Augsburg trong vùng Bavaria.

Năm 1737, ông dọn đến cư ngụ tại tỉnh Salzburg.

Sau khi rời trường đại học với các môn thần học, luận lý và luật học, ông khởi sự làm việc dưới quyền Bá tước Johann của tỉnh Thurn trong vai trò một nhạc sĩ.

*/ Leopold là người đầu tiên trong dòng họ Mozart tỏ ra ưa thích âm nhạc, trong khi ông nội Mozart lại là một người đóng sách rất khéo, và những họ hàng khác trong gia tộc đều chỉ là những kiến trúc sư hoặc thợ xây cất nhà cửa.

2.

Vào thời kỳ ấy, nội bộ nước Đức và nước Áo được phân ra thành nhiều tỉnh; mỗi tỉnh do một vị hoàng tử hay một tuyền hầu cai trị, thống lĩnh cung điện lộng lẫy, rập khuôn theo kiểu mẫu triều đình ở Vienne. Âm nhạc giữ vai trò quan trọng dưới sự điều động của một vị *Kapellmeister* trông coi tất cả mọi ngành âm nhạc tôn giáo trong nhà thờ lẫn âm nhạc cho các buổi hội khiêu vũ hay tiếp tân của triều đình.

*/ **Tỉnh Salzburg** được đặt dưới quyền chỉ huy của Bá tước Tổng Giám mục Schrattenbach, một người rất tốt bụng và ưa thích khuyến khích cho sự phát triển âm nhạc cũng như các môn nghệ thuật khác. Bá tước thường xuyên có một ban đại hòa tấu từ 21 đến 33 nhạc sĩ, được trông coi bởi vị *Kapellmeister* tên gọi *Eberlin*.

*/ Năm 1743, khi một chức vụ nhạc sĩ hạng tư trong cung điện của tỉnh Sulzburg bị khuyết, ông Leopold Mozart được nhận vào thay thế. Từ đây, Leopold bắt đầu nghề nghiệp nhạc sĩ trong suốt cả đời ông.

*/ Năm 1747, Leopold thành hôn với Anna Maria Pertl, con gái một viên lục sự tòa án tỉnh Salzburg, thuần hậu và vui tính.

Sau khi cưới nhau, cả hai dọn đến cư ngụ tại số 9 đường Getreidegasse trong khu cổ kính Salzburg, trên tầng lầu ba của một ngôi nhà có dạng cao và hẹp; phía trước sân dựng một hàng cột bằng bê-tông chạm trổ đẹp đẽ và một cánh cổng bằng sắt dẫn thẳng vào tiền sảnh. + Tầng trệt là chỗ chứa hàng của chủ nhà, một người bán thực phẩm tên Lorenz Hagenauer.¹

*/ Cũng trong ngôi nhà ấy, hai ông bà Leopold và Anna sinh hạ bảy người con, nhưng chỉ nuôi được hai: ***cô con gái thứ tư tên Maria Anna Mozart (sinh năm 1751), được biết qua tên tộc là Nannerl và cậu con trai út Wolfgang Amadeus Mozart.***

3.

Từ thuở mới biết nói biết đi, cô bé Nannerl đã được cha dạy âm nhạc và tỏ ra là một thần đồng kỳ diệu. Tuy nhiên, chính cậu nhỏ Mozart (người vẫn được Leopold tìm thấy đang ngồi nép bên dưới chiếc đàn phong cầm và chìm đắm hoàn toàn trong luồng sóng âm thanh) mới là người mà Leopold nhận ra tức khắc một tài năng thiên phú tiềm ẩn trong tâm hồn ngay từ thuở ấu thơ.

*/ Khi vừa 4 tuổi, Mozart bắt đầu học âm nhạc với cha và thường làm cho ông Leopold kinh ngạc vì sự tiến bộ vượt bực của cậu. ***Dường như tất cả mọi điều ông Leopold dạy, cậu đã biết rồi từ tiền kiếp nào xa lắm!*** Mới 4 tuổi mà cậu có thể thuộc lòng một bản *khôu vũ nhip ba (menuet)* và một *tam tấu khúc (trio)* chỉ trong nửa giờ đồng hồ!

Chẳng bao lâu, cậu lại tự mình sáng tác những bản *khôu vũ* riêng cho đàn phong cầm hoàn toàn đúng thể thức *kiểu mẫu* đã định.

*/ Cuộc trình diễn thứ nhất của Mozart trước công chúng khi chỉ 4 tuổi với vai trò ca sĩ hát trong một vở đại nhạc kịch (opéra), được xếp đặt tại trường đại học Salzburg.

(Từ giây phút ấy trở đi, với Mozart, đại nhạc kịch biến thành một nỗi đam mê lớn.)

4.

Khả năng thiên bẩm về âm nhạc của Mozart không chỉ làm ông Leopold hào hứng, lại còn khiến cho Andreas Schachner, nhạc sĩ *trompette* và vĩ cầm trong ban nhạc cung đình phải kinh ngạc.

Có chuyện kể rằng:

Khi Mozart được 5 tuổi, một lần, ông Leopold mời Andreas Schachtner đến nhà dùng cơm tối. Bất ngờ bước vào phòng làm việc, họ

¹ Ngôi nhà nay thuộc viện bảo tàng Salzburg, lưu trữ tất cả những kỷ vật liên hệ của gia đình Mozart, gồm những nhạc phổ, một số trang phục, cây đàn dương cầm và luôn cả lọn tóc của chính Wolfgang Amadeus Mozart

tìm thấy cậu bé thần đồng đang ngồi trước bàn giấy của cha, vẻ bận rộn thật sự.

“Con đang làm gì vậy, Wolferl?”, người cha vừa hỏi vừa chăm chú nhìn mười ngón tay vấy mực và trang giấy đầy các vết bẩn của cậu.

“Cha ơi, con đang viết một bản sonate cho đàn dương cầm, nhưng chưa xong”.

Ông Leopold cười:

“Đưa cha xem nào! Hẳn đó phải là một bản rất hay?”

Rồi cầm lấy tờ giấy, ông Leopold và người bạn cùng tò mò nhìn vào. Tờ giấy tuy lem luốc nhưng người ta cũng có thể đọc được các hàng nốt đang nằm trên ấy. Thoạt tiên, cả ông Leopold lẫn Schachtner cùng cười vang một cách sáng khoái với “tác phẩm” mà nhà soạn nhạc tí hon đã thực hiện, nhưng chẳng bao lâu sau, đôi mắt người cha đăm đũa những hạt lệ sung sướng.

“Nhìn xem này Schachtner thân mến!” ông Leopold kêu lên “bản nhạc của Wolferl chính xác và đúng qui luật làm sao! Chỉ có điều người ta khó lòng chơi nổi vì nó phức tạp quá!”

Mozart đáp:

“Nhưng đó là cách thức thật sự của một bản sonate, cha ạ, và dĩ nhiên muốn đàn được, người ta phải thực tập trước!”

Rồi Mozart trèo lên ghé dương cầm và bắt đầu đàn sáng tác vừa mới chào đời. Dù rằng những ngón tay nhỏ bé không thể điều khiển nổi những đoạn nhạc rắc rối, nhưng Mozart cũng đã tạo được trong lòng những người hiện diện một khái niệm về cái chủ âm mà cậu muốn phát biểu.

Cũng giống như Schachtner, ông Leopold đứng như chôn chân tại chỗ vì quá độ kinh ngạc với chứng cứ hiển nhiên của cậu nhỏ phi phàm, rồi ông bé bỏng nhà soạn nhạc tí hon lên mà kêu lớn: “Wolfgang à, con phải trở nên một đại nhạc sĩ.”

* / Tuy vậy, Wolfgang không chỉ hài lòng với các bài học dương cầm, lại còn xin cha cho được học thêm đàn vĩ cầm. Thoạt đầu cậu bị từ chối, nhưng sau cùng, tại một cuộc hòa tấu trong tỉnh, người ta cho phép cậu ngồi cạnh mà nghe Schachtner chơi vĩ cầm, không được làm ồn ào.

Cuộc hòa tấu bắt đầu; nhưng trước khi khởi sự, người ta chấp nhận –theo lời yêu cầu của chính Mozart-- nghe Mozart đàn phần violon bè hai. + Trước đôi mắt kinh ngạc của tất cả mọi người, luôn ông Leopold, Mozart chơi rất chính xác phần đã chọn dù chưa hề học qua ngày nào với bất kỳ ai về loại đàn ấy. Người nhạc sĩ vĩ cầm chính thức nắm bè hai của ban nhạc, vẻ thán phục, từ chối không đàn để nhường cho Mozart tiếp tục giữ phần này. Lần lượt cả sáu bản trong chương trình hòa tấu đều được đưa ra cho Mozart và cậu đã hoàn thành rất chính xác từng nốt nhạc.

Phần khởi từ sự thành công này, Mozart xin thử tiếp qua phần violon bè một. Lời yêu cầu của cậu làm cho tất cả mọi người đều phì cười. Không nói gì, Mozart cầm lấy cây vĩ cầm và bắt đầu chơi bè một. Hẳn nhiên cũng có vài lỗi, nhưng cậu vẫn không bỏ cuộc, khăng khăng chơi tới đoạn cuối dưới cái nhìn kinh ngạc và thán phục của những người hiện diện chung quanh.

5.

Mặc dù với sự mảnh khảnh và khuynh hướng đầy bệnh hoạn, thời ấu thơ của Mozart xem ra bình an. Tuy yêu thích âm nhạc đặc biệt, Mozart cũng đã rất xuất sắc với các môn học như ngôn ngữ, nhất là tiếng Pháp và tiếng Ý. ***Có thể nói rằng cả Mozart lẫn Nannerl đều không được nhận một nền học vấn bình thường như các trẻ nhỏ khác, mà tất cả chỉ hoàn toàn thu lượm từ sự dạy dỗ của cha.***

*/ Khi ý thức được khả năng phi thường của con trai, ông Leopold bèn lập ra một chương trình học có hệ thống và rất nghiêm ngặt. Mỗi khi vì sức khỏe yếu kém bắt buộc Mozart phải ngưng việc học, ông đã không giấu được vẻ nôn nóng đợi chờ sự bình phục của con để sớm trở lại việc luyện tập.

*/ Ba năm trôi qua nhanh chóng kể từ khi Mozart bắt đầu học âm nhạc hằng đêm với cha. Lúc bấy giờ cậu đã 6 tuổi. Tiếng vang về tài năng kỳ diệu của cậu bắt đầu lan rộng; vượt ra ngoài phạm vi Salzburg nhỏ bé, nơi chôn nhau cắt rốn của Mozart.

*/ Phần ông Leopold không mang hoài bão gì khác hơn là được nhận vào một chức vụ trong ban nhạc hoàng gia, ăn lương thường trực của triều đình. Vì vậy, khi *Kapellmeister* Eberlin từ trần, ông rất ao ước được lên thay thế; nhưng người được chọn lại là một nhạc sĩ Ý tên Giuseppe Francesco Rolli.

Điều này khiến ông Leopold vô cùng thất vọng, nhưng lại tự an ủi mình bằng hình ảnh hai đứa con. Wolfgang và Nannerl quả thật là món quà Trời cho. Lợi dụng điều này, ông quyết định trình diện tài năng hai con với cả Âu Châu, một mặt kiếm thêm lợi tức cho gia đình, mặt khác hướng dẫn hai con mở rộng tầm hiểu biết trên bước đường âm nhạc tương lai.

*/ Quyết định của ông Leopold quả thật táo bạo bởi vì gia đình Mozart thì nghèo, mà những cuộc du hành vào thế kỷ 18 lại đầy tổn kém và nguy hiểm.

[Thực vậy, Mozart đã trải qua gần hết cuộc đời ngắn ngủi của mình trong những chuyến vòng quanh Âu Châu, đầu tiên là với vị thế một thân đồng xuất chúng, về sau trong tư cách một người đi

tìm chỗ đứng âm nhạc có đồng lương cố định bảo đảm an ổn cho cuộc sống].

[]

II.

(Đầu năm 1762)

*/ Đầu năm 1762, gia đình Mozart du hành ba tuần qua Munich. Tại đây, hai chị em Mozart đã trình diễn trước mặt vị chủ tể của Bavaria, hoàng thân Maximilian Joseph III. Cuộc trình diễn gây nên một tiếng vang lớn, giới quý tộc và dân chúng ở Munich không thể tin được nếu không chứng kiến tận mắt tài năng phi phàm của cậu bé nhỏ nhắn 6 tuổi và cô bé 11 tuổi chẳng cao lớn bao nhiêu. Sự thành công này đã vượt quá giấc mơ của ông Leopold.

*/ Sau khi trở về lại Salzburg, ông Leopold bắt đầu vạch một kế hoạch thực hiện cho tương lai. Điểm đầu tiên ông muốn nhắm vào là Vienne, thủ đô của Habsburg Austria, một trong những trung tâm quan trọng về âm nhạc của Âu Châu thời bấy giờ, đặt dưới quyền cai trị của Hoàng đế Francis I và Hoàng hậu Marie-Thérèse.

*/ Từ thế kỷ 12, kể từ khi Hoàng đế Albert I thành lập ban đại hòa tấu với nhiều nhạc khí khác nhau, được gọi là ban nhạc Hoàng gia, Vienne đã trở nên một thành phố âm nhạc.

Từ đó, âm nhạc là một phần quan trọng của triều đình và thời hoàng kim của nó thể hiện rõ rệt nhất là ở thế kỷ 17 và 18. Những gia đình quý tộc đóng vai trò khuyến khích và bảo trợ nhạc sĩ.

- Nhà soạn nhạc tên tuổi Joseph Haydn², người đã trải qua một đời an nhàn dưới sự bảo trợ của gia đình Hoàng thân Bá tước Esterhazy ở gần thủ đô Vienne.

- Một nhà soạn nhạc tên tuổi khác, người Đức, Christoph Willibald Von Gluck³, cũng là người ăn lương của triều đình Vienne trong vị thế một soạn nhạc trưởng.

Do lẽ đó, Vienne trở nên là điểm hy vọng và chinh phục của Mozart trong ý nghĩ ông Leopold. Ngược lại, cả triều đình và giới quý tộc cũng rất mong mỏi sự xuất hiện của cậu bé thần đồng 6 tuổi.

[]

III.

(9/1762 – 1/1763)

*/ Tháng 9/1762, gia đình Mozart rời Salzburg đi Vienne với một đồng hành lý kèn cồng. Trên lộ trình, họ phải ngừng ở **Linz**. Cuộc biểu

² Joseph Haydn, soạn nhạc gia người Áo, (1732-1809).

³ Christoph Willibald Von Gluck, soạn nhạc Đức (1761-1787)

diễn của hai chị em Mozart đã làm cho toàn thể dân chúng Lins vô cùng thích thú.

*/ Từ Linz họ xuôi theo dòng sông Danube rồi ngừng lại Ips, nơi họ sẽ phải nghỉ qua đêm. Ông Lepold đem hai con đến thăm một ngôi giáo đường ở Ips. Tại đây, Mozart nhìn chăm chăm với nỗi e ngại những hàng phím và cái bàn đạp cây đại phong cầm của nhà thờ, rồi xin cha giảng giải cho cách sử dụng. Khi người cha vừa dứt lời thì cậu con bé nhỏ đẩy cái ghế qua một bên rồi đứng hẳn lên bàn đạp và **bắt đầu chơi lưu loát một bản nhạc sáng tác tại chỗ, như thể từ lâu cậu đã quen đàn bằng loại nhạc khí ấy**. Tất cả các tu sĩ trong giáo đường vội vàng tụ lại sau lưng Mozart, nín thở mà nhìn chăm chú vào cậu nhỏ bé tí teo trước cây đại phong cầm đồ sộ. Họ thậm hỏi nhau, có thể nào cậu lại sáng tác được bản đàn tuyệt diệu như thế? Và cứ vậy họ đứng chôn chân tại chỗ cho đến khi Mozart ngừng đàn nhìn thấy và rón rén một cách hiền lành rời khỏi cây đại phong cầm.

*/ Chẳng bao lâu, sau khi tới **Vienne**, dưới sự tiếp kiến tử tế của triều đình, Mozart được Hoàng đế Francis I thử khả năng bằng cách **bắt đọc ngay những đoạn nhạc rất khó, rồi theo lời yêu cầu nửa đùa nửa thật của Hoàng đế, Mozart đã chơi đoạn ấy trên chỉ một ngón tay**. Sau đó, phím đàn được che lại bằng một mảnh vải mỏng. Xuyên qua mảnh vải, những âm thanh chính xác vẫn được phát ra một cách tuyệt diệu, cũng bằng chỉ một ngón tay! Tiếng hoan hô tán phục của vua, Hoàng hậu cùng cả triều đình vang lên không ngớt.

*/ Vài ngày sau, ông Leopold nhận được một thiệp mời biểu diễn lần thứ hai tại điện Schonbrunn cho các hoàng tử và công chúa nghe. Trong số các vị công chúa của hoàng hậu Marie-Thérèse, **có một người tỏ ra ưa thích Mozart đặc biệt**. Khi Mozart trượt chân ngã té trên nền hoàng cung sáng loáng, vị công chúa này đã đưa tay kéo cậu đứng lên. Điều ấy làm Mozart rất cảm động, bởi trên thực tế thời bấy giờ, nhạc sĩ bị đối đãi trong giai cấp người hầu và rất hiếm khi được hưởng sự thân cận của giai cấp quý tộc.

*/ Vị công chúa đã giúp Mozart đứng lên chính là *Marie Antoinette*, hoàng hậu tương lai của nước Pháp.

*/ Sau đó, hai chị em Mozart không ngớt nhận những thiệp mời đến biểu diễn tại các gia đình quý tộc. Trong số tặng vật được trao thưởng phải kể bộ áo quần màu tím nhạt kết tua vàng cho Mozart, và một cái áo dài màu trắng kết bạc cho Nannerl là giá trị hơn cả. Cả hai chị em mỗi người đều được chính tay Hoàng đế Francis I ban thêm một chiếc nhẫn kim cương. (Bức chân dung Mozart trong bộ áo lễ được vẽ ngay khi ấy và về sau này vẫn còn gìn giữ tại Vienne).

*/ Tháng 1/1763, gia đình Mozart trở về Salzburg và lưu lại quê nhà 6 tháng trước khi lên đường làm một cuộc du hành chính thức vòng quanh Âu Châu.

[]

IV.

(7/1763 – 6/1765)

(Paris & London)

1.

Tháng 7/1763, họ khởi hành qua ngã Munich và vùng Augsburg (quê hương ông Leopold), rồi lần lượt tiến đến các thành phố *Stuttgart, Ludwigsburg, Schewetzingen, Heidelberg, Mainz*.

*/ Khi họ đến **Frankfurt**, cuộc biểu diễn của hai chị em Mozart thành công đến nỗi sau đó được yêu cầu thêm ba lần biểu diễn liên tiếp khác. Cũng nơi đây, cha con nhà thi hào trẻ tuổi Goethe đã tỏ ra rất hâm mộ tài năng Mozart.

*/ Rồi cả gia đình ông Leopold băng qua *Coblenz, Cologne* và *Bruxelles* trước khi khởi hành sang *Paris*.

*/ Ông Leopold là người rất có khả năng trong việc tìm cách tự giới thiệu với những gia đình vọng tộc những nơi ông đi đến. Nhưng, dầu cho các cuộc trình diễn gặt hái thành công chừng nào thì số lợi tức thu lượm lại chẳng bao nhiêu. Thời kỳ đó, những gia đình giàu có, quý phái thường chỉ trả công nhạc sĩ bằng tặng vật chứ không là tiền bạc. Trong lá thư gửi một người bạn ở Salzburg, ông Leopold đã viết: “*Công chúa Amalia, em gái Hoàng đế Frederick nước Prussie chỉ trả cho các con tôi toàn những cái hôn, đặc biệt là với Wolfgang. Giá gì những cái hôn của công chúa được làm bằng vàng, chúng tôi đã giàu to rồi! Khổ nỗi, những người chủ quán trọ và các người đưa thư chẳng ai thêm nhận công bằng những cái hôn!*”

2.

Họ đến **Paris** vào tháng 11/1763 với hy vọng lớn lao của ông Leopold là sẽ kiếm được nhiều tiền từ các cuộc biểu diễn của hai con.

*/ Tại Paris, ông gặp lại một người quen cũ ở Salzburg, Nam Tước Melchior Grimm⁴, cũng là nhà văn và nhà phê bình người Đức, lúc ấy đang dẫn đầu nhóm *Correspondance littéraire*, bạn của Voltaire, Diderot và Rousseau. Cũng nhờ Melchior Grimm mà họ nhận được thiệp mời tham dự lễ Giáng Sinh tại điện Versailles.

⁴ Melchior Grimm, nhà văn và phê bình Đức (1723-1807).

*/ Sau cùng, ngày đầu năm 1764, hai chị em Mozart được mời biểu diễn cho toàn thể triều đình nước Pháp nghe, dưới sự chủ tọa của vua Louis 15 và Hoàng Hậu. Cuộc biểu diễn gây nên tiếng vang ngưỡng mộ lớn trong dân chúng. Tài năng phi thường của hai chị em được tất cả mọi người không ngớt truyền tụng nhau. Lúc đó Mozart vừa 8 tuổi.

3.

*/ Và rồi sau một buổi trình diễn công chúng rất thành công tại Paris, ngày 10/4/1764, gia đình ông Leopold lại lên đường sang **Luân Đôn** và lưu lại đây 15 tháng.

Vua Geogre III và Hoàng hậu Charlotte nước Anh là những người rất yêu âm nhạc. Vì vậy họ cho đòi hai chị em Mozart đến biểu diễn ngay tại hoàng cung. Nhà vua đưa những tác phẩm khó của Bach và Handel yêu cầu Mozart chơi. Cậu bé thực hành ngay một cách dễ dàng trôi chảy khiến cả triều đình đều tỏ ra rất thích thú.

*/ Ngày 5/6/1764, cuộc trình diễn ngoài công chúng được tổ chức long trọng cho hai chị em Mozart và nhiều cuộc biểu diễn khác được liên tục yêu cầu làm cho ông Leopold rất phấn khởi, mặc dù ông cũng tỏ ra thất vọng vì số tiền thưởng cho mỗi lần biểu diễn chỉ là 24 guineas (tiền Anh).

*/ Riêng với Mozart, Luân Đôn là nơi chốn đầy quyến rũ. Tại căn nhà số 20 đường Số Năm, Soho, Mozart đã viết “*Symphonie K.16*”; và trong lúc cư ngụ ngắn hạn tại đường Ebuny, “*Symphonie K.19*” cũng đã được chào đời.

*/ Thời gian lưu lại Luân Đôn, Mozart cảm thấy vô cùng hạnh phúc và không lần nào ngã bệnh. Nhất là tại đây, lần đầu tiên Mozart được gặp Johann Christian Bach⁵, con trai út của nhà soạn nhạc danh tiếng Jean-Sébastien Bach⁶ mà cậu vô cùng ngưỡng mộ.

□

V.

(6/1765 – 11/1765)

(Hòa Lan)

*/ Năm 1765, ông Leopold nghĩ rằng có lẽ họ hết được hâm mộ tại Luân Đôn, nên quyết định, nhân một dịp mời của bộ ngoại giao Hòa Lan, từ bỏ Luân Đôn. Điều này làm trái tim Mozart đau đớn, trên hết là sự xa cách với Johann Christian Bach (người đã được Mozart ưa thích đặc biệt hơn tất cả mọi nhà soạn nhạc khác ông từng gặp trước đó và về sau).

⁵ Johann Christian Bach, soạn nhạc gia Đức (1735-1782).

⁶ Jean-Sébastien Bach, soạn nhạc gia vĩ đại Đức (1685-1750).

[Vào cuối đời, Mozart vẫn nghĩ về Luân Đôn như một nơi chốn êm đềm nhất và dự trù sẽ quay lại đó lần nữa. Nhưng rồi chẳng bao giờ Mozart thực hiện được cái điều mình đã ước mơ!]

*/ Tháng 6/1765, họ rời Luân Đôn để đi Hague, Hòa Lan và lưu lại đây 5 tháng. Dịp này, cả hai chị em Nannerl và Mozart đều thay phiên nhau bệnh rất nặng. Cùng lúc, ông Leopold nhận được lệnh triệu hồi về lại Salzburg của Tổng Giám Mục Schrattenbach.

*/ Tháng 11/1765, họ trở lại quê nhà. Mặc dù với những trục trặc và hao phí tiền bạc, chuyến du hành vòng quanh Âu Châu của gia đình Mozart được coi là một thành công lớn.

[]

VI.

(11/1765 – 7/1766)

(Salzburg)

*/ Trở về Salzburg ít lâu, Mozart được vị Tổng Giám Mục –rất tử tế và tốt bụng với gia đình ông- yêu cầu sáng tác phần đầu của một nhạc kịch tôn giáo. Cho đến lúc này, đa số các nhạc sĩ ở Salzburg đều nghi ngờ rằng các soạn phẩm của Mozart từ trước đều chỉ do ông Leopold sáng tác. Vì vậy, *dưới sự cô lập một mình trong căn phòng khóa kín cửa ở cung điện vị Tổng Giám Mục, chỉ trong một tuần lễ, Mozart đã viết xong phần đầu bản tôn giáo nhạc kịch.* Điều này đánh tan được mọi nghi ngờ ganh tị về Mozart đã có từ trước nơi dư luận giới quý tộc, nhạc sĩ và dân chúng Salzburg.

[]

VII.

(8/1766—6/1768)

(Vienne)

*/ Chín tháng sau, gia đình Mozart lại lên đường sang Vienne. Lần này, ông Leopold ngỡ rằng sẽ gặt hái được nhiều thành công hơn nữa, nào dè hai chị em Mozart và luôn cả dân chúng Vienne đều bị vướng vào chứng đậu mùa rất trầm trọng. Từ hoàng cung, nhân cái chết của công chúa Marie-Josepha (cũng vì bệnh đậu mùa) mà triều đình ra lệnh ngưng tất cả mọi cuộc hội hè trình diễn. Tuy nhiên, sau khi khỏi bệnh, Mozart đã được chính Hoàng đế Joseph II (con trai Francis I chết năm 1765) *yêu cầu sáng tác một đại nhạc kịch Ý Đại Lợi.*

[]

VIII. (7/1768 – 12/1769) (Salzburg)

*/ Tháng 7/1768, Mozart hoàn tất bản đại nhạc kịch *La Finta Semplice*. Dầu vậy, do bởi sự ganh ghét dẫn đến âm mưu đen tối của các nhạc sĩ cung điện Vienne, trong số có cả Gluck, cho rằng bản đại nhạc kịch không phải từ chính Mozart sáng tác, vì vậy *La Finta Semplice* không được phép xuất hiện ngoài công chúng lúc ấy. Chỉ có *Bastien und Bastienne* (K.50)⁷ được biểu diễn cách riêng biệt tại nhà bác sĩ Anton Mesmer⁸, đã là bản đại nhạc kịch đầu tiên của Mozart ra mắt khán giả và đạt thành công lớn. Dù rằng trong *Bastien und Bastienne* có rất nhiều câu sáo ngữ như lời nói thời ấy thì vẫn không làm mất đi sự kinh ngạc thán phục của những người dự khán khi biết đó chính là tác phẩm do một cậu nhỏ mới 12 tuổi viết nên!

*/ Tháng 1/1769, gia đình Mozart trở lại Salzburg. Tại đây, *La Finta Semplice* được vị Tổng Giám Mục thu xếp cho trình diễn chính thức tại Salzburg ngày 1/5/1769 và được tán thưởng rất nhiều, bù lại cho sự thất bại ở Vienne.

*/ Cuối năm 1769, Mozart cảm thấy khỏe mạnh hẳn lên. Ông Leopold bèn nghĩ đến điều phải thực hành việc du hành Ý Đại Lợi, quê hương của nền đại nhạc kịch đã từ hơn một thế kỷ rưỡi qua chinh phục toàn thể Âu Châu. Ý định này nằm sẵn trong óc ông đã nhiều năm. Theo ông, đó là nơi rất tốt để Mozart học hỏi những kinh nghiệm sáng tác về

⁷ *Bastien und Bastienne* tuy không phải là tác phẩm quan trọng của Mozart, nhưng nó được biết đến nhiều vì hai lý do: **một**, là giao kèo Mozart nhận viết từ bác sĩ Anton Mesmer, nhà thôi miên rất nổi tiếng thời ấy mà tên của ông sống mãi qua chữ “*mesmerism*” (phái thôi miên); **hai**, phần mở đầu của *Bastien und Bastienne* cung Sol trưởng đã được Beethoven mượn và chuyển sang cung Mi b trưởng, làm phần mở đầu bản *Symphonie số 3* mang tên *Eroica* rất nổi tiếng về sau. + Trong bộ *9 Symphonies của Beethoven*, quan trọng hơn cả có lẽ là *Eroica*. + Bản ấy nay được xác định, đầu tiên này sinh từ ý kiến của Đại tướng Bernadotte yêu cầu Beethoven viết một tác phẩm vinh danh Napoléon khi ông này cùng với Napoléon đến Vienne năm 1798. + Sau khi bản *Symphonie* hoàn thành, trong năm năm liền, nó được mang cái tựa *Napoléon Bonaparte*. + Một ngày kia, khi nghe tin Napoléon tụt lên ngôi, rồi xưng là Hoàng đế nước Pháp, nhà nhạc sĩ vĩ đại đã bày tỏ sự giận dữ bằng cách xé toang trang thứ nhất bản thảo *Symphonie Napoléon Bonaparte* và giậm mạnh gót giày lên ấy, rồi la lớn những lời khó chịu. + Từ đó về sau, tác phẩm chỉ được gọi một cách đơn giản dưới tựa đề *Sinfonia Eroica*, xuất bản năm 1806 tại Ý với lời ghi chú “*để tưởng nhớ một con người vĩ đại*”. + Dù với những thất vọng trong tình cảm, *Eroica* vẫn là bản được Beethoven ưa thích nhất trong số chín *Symphonies* mà ông đã viết ra.

⁸ Anton Mesmer, bác sĩ người Đức (1734-1815)

nền nghệ thuật này. Sự du hành qua Ý cũng là điều quan trọng cần phải làm trước khi Mozart mất đi thời niên thiếu đáng yêu, hấp dẫn.

Tuy nhiên lần này vì tài chánh eo hẹp nên bà Leopold và Nannerl phải ở lại nhà, chỉ Mozart và cha lên đường vào tháng 12/1769.

[]

IX. (12/1769–7/1771) (Italy)

1.

Ý Đại Lợi thời gian này không phải là một quốc gia tự trị. Phần lớn các tỉnh được phân ra và trực thuộc vào sự cai trị của những ngoại nhân có quyền lực như Tây Ban Nha, Pháp và trên hết là Áo, quốc gia nắm nhiều đất đai của Ý hơn cả, trong số có tỉnh Florence và toàn thể vùng Lombardy ở về phía Bắc nước Ý.

*/ Cha con ông Leopold đi qua các vùng Innsbruck, Rovereto, Verona (thành phố đẹp thời Trung Cổ của Roméo và Juliette), Mantua, Cremona, Milan, Parma, Bologna và Florence trước khi đến Rome.

*/ Ở mỗi nơi dừng lại, chàng nhạc sĩ trẻ đã có rất nhiều việc phải thực hiện, hơn cả những thiếu niên cùng tuổi 13 với cậu. Những cuộc biểu diễn riêng tư hay công cộng và những bài khảo sát âm nhạc được đưa ra đã khiến Mozart không còn chút thì giờ rảnh rỗi để tham quan phố xá. Tuy vậy, *cá chất yêu đời vẫn không từ bỏ Mozart*. Trên từng vùng, Mozart khát khao nhìn và lắng nghe những người nông dân vừa giậm chân như thể đang nhảy múa trên những ụ đất trong cánh đồng, vừa hát lên những bài dân ca dưới ánh mặt trời sáng chói. Mozart cũng chăm chú ghi nhớ một đám rước của đoàn tăng lữ đi qua các con đường hẹp trong khi tiếng chuông nhà thờ đổ dồn dập liên hồi.

*/ Tại **Milan**, ông Leopold kết giao với Bá tước Firmian, một người cùng quê Salzburg, rất có quyền thế, thống lĩnh toàn vùng Lombardy.

*/ Ngày 23/2/1770, chính Bá tước Firmian đứng ra tổ chức một cuộc biểu diễn cho Mozart. Cuộc biểu diễn rất thành công. Ai cũng muốn được gặp Mozart. Vì vậy, Bá tước lại phải tổ chức buổi dạ tiệc khác cho một trăm năm chục nhân vật tai mắt ở Milan đến nghe Mozart đàn. Thế rồi, điều ao ước của ông Leopold đã thành: *một giao kèo sáng tác cho mùa đại nhạc kịch sắp đến của Milan đã được ký với cậu con trai 13 tuổi*.

*/ Bước kế tiếp là **Bologna**, nơi hành hương của tất cả các nhạc sĩ trong thế kỷ 18. Tại đây có ông già tên Giovanni Battista Martini⁹, một tu sĩ học giả thuộc dòng Franciscaian, và cũng là giáo sư âm nhạc rất nổi

⁹ Giovanni Battista Martini, tu sĩ học giả Ý (1706-1784).

tiếng, cư ngụ. Có thể nói rằng *Padro Martini* biết tất cả mọi điều về âm nhạc và khi ông đã ngỏ lời khen ngợi nhà soạn nhạc, nhạc sĩ hay ca sĩ nào thì có nghĩa là danh tiếng của người đó sẽ vang dậy khắp Âu Châu. Do bởi đức tánh thương người và tài năng âm nhạc đặc biệt mà Cha Martini được gần như tất cả các người Ý tôn sùng kính mến. Và cũng đã từ lâu, Cha Martini không đi dự các buổi hòa nhạc, cho nên bất cứ ai cũng đều lạ lẫm khi thấy Cha hiện diện trong thánh phòng sang trọng thuộc tòa lâu đài của Bá tước Pallavicini để nghe cậu nhỏ Mozart chơi dương cầm.

Ý thức được tầm quan trọng của sự việc, Mozart đã biểu diễn rất xuất sắc. Ngay sau đó, Cha Martini ôm xiết Mozart vào ngực, mời cậu đến thăm ông thường xuyên trong thời gian lưu lại đây và đưa cho cậu vài đề tài âm nhạc để khảo sát. Tất cả mọi đề tài này, Mozart đều thông qua rất dễ dàng đến nỗi Cha Martini phải tuyên bố rằng ông hoàn toàn hài lòng với các bài khảo hạch mà ông đã đưa ra cho Mozart.

*/ Thế rồi ông Leopold cùng con trai đến **Rome** nhằm mùa lễ hội Thánh Thần ở đây. Họ nhập vào đám đông đang tụ họp đầy chung quanh ngôi giáo đường St. Peter rộng lớn, nơi xuất phát mọi cuộc lễ chính trong mùa trang trọng này. Rồi họ tiếp tục đi đến ngôi giáo đường Sistine có treo bức tranh vĩ đại *Sự Phán Xét Cuối Cùng* của Michel-Ange¹⁰, lúc đó đang cho diễn vở đại nhạc kịch "*Miserere*" của Grégoria Allegri¹¹.

Giây phút mà Mozart đợi chờ trong suốt cả chuyến đi chính là lúc này. Ông Leopold kể cho con nghe rằng bản đại nhạc kịch *Miserere* được giữ gìn vô cùng kỹ lưỡng, bởi vì cho tới lúc ấy, tác phẩm gần như bị thất truyền, không có bản lưu lại. **Đặc biệt là nó không được cho diễn bất cứ nơi nào khác ngoài giáo đường Sistine, bởi vì những ca sĩ – mỗi người tự thuộc vai mình – cũng không muốn trình diễn vở ấy bên ngoài phạm vi ngôi nhà thờ này.**

*/ Mozart dự cuộc trình diễn với tâm trạng nùng nàn ngưỡng mộ. Thật khó tưởng tượng có điều gì đẹp và đầy ấn tượng hơn những lời hát trong *Miserere*.

Một nghi lễ mang tên Tenebrae (Bóng tối) được bắt đầu với cái bàn hương án có sáu ngọn nến lớn mà từng ngọn một được thổi tắt – trừ ra ngọn cuối cùng giữ sáng và dời ra đằng sau bàn hương án. Khi bóng tối bao trùm gần hết sân khấu, người ta nghe một giọng soprano cất cao âm điệu một bản thánh ca – và rồi là im lặng sâu thẳm đến khiến khán giả không dám thở mạnh vì e làm mất đi vẻ thiêng liêng lan tràn khi ấy. Tiếp đó, một giọng basse nã nùng vang lên những lời than vãn, giống như tiếng thở dài rất buồn của một linh hồn đau khổ vẫn còn luyến lưu trần

¹⁰ Michel-Ange (*Michelangelo* theo Pháp ngữ): điêu khắc gia, họa sĩ, kiến trúc sư và cũng là thi sĩ người Ý, (1575-1564).

¹¹ Grégoria Allegri, nhà soạn nhạc Ý (1582-1652)

thế. Sau cùng, mọi sự hiện rõ dần cho đến khi toàn thể cảnh trí như nhảy đập lên với sự rung mình của khán giả theo sức mạnh dồn dập của luồng sóng âm thanh.

*/ Nhà soạn nhạc trẻ tuổi cảm nghe tâm hồn rung động sâu xa. Cả ông Leopold cũng vậy. Họ không nói gì với nhau suốt trên đường về phòng trọ.

Cho đến khi đã vào giường, đầu óc Mozart vẫn còn quay cuồng bởi những âm thanh của *Miserere* đến không ngủ được. Cậu bèn trở dậy đốt đèn lên làm việc suốt đêm với xấp giấy viết nhạc. Khi bình minh đến, ông Leopold bắt gặp Mozart đang ngồi ngủ gục, cái đầu đẹp tựa vào tay ghế. Trước mặt Mozart, một bản thảo đầy gồm đầy đủ các bè và phần nhạc soạn cho nhiều khí cụ đặt nằm trên bàn viết. ***Đó là tác phẩm Miserere đã được Mozart viết lại hoàn toàn bằng trí nhớ.***

Ngày hôm sau, đại nhạc kịch *Miserere* được trình diễn lần nữa tại giáo đường Sistine. Mang theo toàn bộ bản thảo đã được viết đêm trước sau chỉ một lần nghe qua, Mozart lại cùng cha đến ngồi vào hàng ghế khán giả dự khán và sớm nhận ra rằng ***bản nhạc trong tay mình gần như hoàn toàn đúng với mọi cái gì đang được diễn ra trên sân khấu lúc ấy***, trừ một vài lỗi nhỏ không đáng kể.

Sự kiện này truyền đi, dân chúng thành Rome không thể tin được khi không chứng kiến tận mắt tác phẩm của một nghệ sĩ đã chết hơn một trăm năm trước, lúc bấy giờ đang hiện hữu trong tay một cậu bé 14 tuổi.

*/ Trạm dừng chân kế tiếp là **Naples**.

Tại đây, trước rất đông thánh giả, Mozart trình diễn say mê đến nỗi có nhiều người nghi ngờ rằng quyền năng âm nhạc của cậu đến từ chiếc nhẫn mà cậu đang đeo trên ngón tay áp út. "*Anh ta đeo bùa mê!*" họ la lớn như thế. Mozart mỉm cười, cởi chiếc nhẫn ra và đàn hay hơn lần trước nữa.

Lòng hâm mộ của dân chúng Naples đối với Mozart không diễn tả hết được. Họ dành cho hai cha con ông Leopold biết bao ư đãi. Một chiếc xe song mã được đem lại. Người cha trong bộ áo màu nâu thẫm và cậu con trai trong bộ màu xanh lá cây với hàng nút bạc gài trước ngực được họ mời ngồi lên đó để đưa đi thăm khắp nơi trong Naples.

*/ **Trên chuyến trở lại Rome**, cuộc trình diễn của Mozart gặt hái thành công vẻ vang với huy chương Hiệp Sĩ bằng vàng do chính tay Đức Giáo Hoàng Clément IX ban tặng để tỏ lòng ngưỡng mộ thiên tài âm nhạc của Mozart.

Đây là loại huy chương rất hiếm, chỉ có Gluck trong thời ấy mới được trao tặng; sau đó là Mozart. (***Tuy nhiên, khác với Gluck, Mozart không bao giờ sử dụng trên thực tế cái danh dự này, như Gluck đã làm. Trong cuộc đời ngắn ngủi, mọi sự chỉ được Mozart nhìn với đôi mắt đùa vui.***)

2.

Tháng 7/1770, cha con ông Leopold trở lại **Bologne** lần nữa và lưu lại đây hai tháng.

*/ Ở Bologne có một hàn lâm viện âm nhạc rất nổi tiếng – *Accademia Filarmonica* – đặt dưới quyền điều khiển của Cha Padre Martini. Điều kiện để được nhận làm hội viên hàn lâm viện này phải là trên 21 tuổi và phải qua một kỳ khảo hạch âm nhạc vô cùng khó khăn. Mozart đã làm nên một kỳ công ngoại lệ và hiển hách khi cậu mới 14 tuổi, lại là người duy nhất thông qua chỉ trong vòng một tiếng đồng hồ mọi khó khăn của kỳ khảo hạch phải mất đến hàng nhiều ngày nếu hoàn thành cho hết.

Mozart trở thành hội viên danh dự của *Accademia Filarmonica* tỉnh Bologne từ đó.

*/ Giữa tháng 10/1770, cha con ông Leopold trở lại **Milan** và tại đây Mozart sáng tác bản bi đại nhạc kịch *Mitridate rè di Ponto* (**K.87**) theo giao kèo đã ký hồi tháng 2/1770.

[]

X.

(8/1771 – 12/1771)

(Milan, Italy)

*/ Họ trở về Sazburg vào cuối tháng 3/1771 và Mozart khởi sự ngay với nhạc phẩm *Ascanio in Alba* (**K.111**) để trình diễn trong lễ cưới tháng 10/1771 của Hoàng tử Ferdinand, con trai Hoàng hậu Marie-Thérèse, cũng theo giao kèo đã nhận.

*/ Tháng 8/1771, họ trở lại Milan lần nữa để trình diễn *Ascanio in Alba* và tạo nên một thành công lớn. Mozart được triều đình Milan thưởng cho một đồng hồ bằng vàng có cần kim cương. Hoàng tử Ferdinand cùng cả hoàng tộc đều tỏ ra rất hài lòng về Mozart. Ông Leopold hy vọng con trai sẽ được nhận vào một địa vị âm nhạc nào đó hưởng lương thường trực của triều đình và xem ra Hoàng tử Ferdinand cũng đồng ý với điều ấy. Tuy nhiên khi biết chuyện, Hoàng hậu Marie-Thérèse đã vội vã viết một lá thư ngăn cấm không cho phép Hoàng tử thuê mướn “*một nhà soạn nhạc hay một kẻ vô dụng*”, cũng như không

được cuu mang một người như Mozart, kẻ đã “*đi rảo khắp Âu Châu như những tên ăn mày!*”. Vì vậy, cuối cùng Hoàng tử Ferdinand từ chối sự cất đặt Mozart vào chức vụ nhà soạn nhạc ăn lương thường trực của triều đình.

Hai cha con ông Leopold đành trở lại Salzburg trước kỳ lễ Giáng Sinh năm 1771.

□

XI.

(Mùa Xuân 1772 – 10/1773)

1.

Mùa xuân 1772 khi Mozart được 16 tuổi, một biến cố xảy ra đã làm dao động sâu xa tâm hồn cả hai cha con ông Leopold: vị Tổng Giám Mục tử tể Schrattenbach của tỉnh Salzburg đột ngột qua đời. Người lên thay thế là Bá tước Hieronymus von Colloredo, một nhân vật quyền thế giàu có, rất kiêu hãnh nghiêm khắc và tỏ ra *không ưa bất cứ ai không cùng giai cấp quý tộc với ông.*

*/ Tuy nhiên, từ buổi đầu cai trị, Bá tước đã nhìn ra được tài năng phi phàm của Mozart và những quyền lợi to lớn mà tài năng ấy có thể đem lại cho Salzburg. Do đó, tháng 8/1772, Colloredo chỉ định Mozart vào chức vụ soạn nhạc cho ban đại hòa tấu của Salzburg.

*/ Theo như giao kèo đã nhận trong chuyến sang Ý kỳ trước, Mozart phải viết thêm một đại nhạc kịch khác cho Milan. Vì vậy vào tháng 10/1772, Bá tước Colloredo đã cho phép cha con Mozart xuất ngoại sang Ý lần nữa.

2.

Tại Milan, trong 6 tuần, Mozart đã hoàn thành đại nhạc kịch “**Lucio Silla**” (K.135) và cuộc trình diễn lần đầu ngày 26/12/1772 rất thành công.

*/ Tháng 3/1773, hai cha con trở về lại Salzburg.

*/ Bảy giờ Mozart đã 17 tuổi, bỏ lại sau lưng một chuỗi thành công dễ dàng của thuở ấu thơ và khi niên thiếu. Tính tình cậu vẫn như xưa (*ngây thơ, vui vẻ, xuề xòa, không thực tế, hay xung động, tốt bụng và có hơi tí bất mãn vì thế giới bên ngoài không định rõ được tài năng phi phàm của cậu, vỗ tay hoan hô rồi lại lãng quên mau chóng...*), nhưng **một thời kỳ không hạnh phúc sông sẽ bắt đầu đến với Mozart kể từ đây.**

*/ Giống như tất cả mọi người, Mozart cần có tiền để sống và để tiếp tục sáng tác; *cần có một việc làm với lợi tức thường xuyên* ở những triều đình lớn như Vienne, Munich, Milan hay Paris..., bởi **chỉ cách ấy, nhạc sĩ hay soạn nhạc gia thế kỷ 18 mới có thể tạo được một đời sống an bình.**

*/ Trong khi đó, tại Salzburg, Bá Tước Colloredo bắt đầu tỏ lộ bộ mặt thật của ông ta. Ông không thích gia đình Mozart. Ông chỉ ban cho Mozart một địa vị tầm thường với vai trò một soạn nhạc gia đặt dưới quyền điều khiển của vị *Kapellmeister* trong cung đình. Tuy nhiên, Colloredo vẫn cho phép cha con Mozart lần nữa vắng mặt trong chức vụ ở Salzburg để sang Vienne.

Riêng ông Leopold cứ mãi mong tìm cho con trai một chân đứng vững vàng về âm nhạc tại triều đình Vienne, nhưng cũng như trước, lần này với sự chối từ thẳng thừng của Hoàng hậu Marie-Thérésa, ông đành đưa con trở lại Salzburg vào tháng 10/1773.

□

XII.

(1774)

*/ Năm 1774, ngoài những sáng tác không ngừng, Mozart còn nhận lời vị chủ tể xứ Bavaria, Maximilian Joseph III, viết một đại nhạc kịch cho mùa lễ Carnival tổ chức tại Munich vào cuối năm 1774.

Đó là đại nhạc kịch mang tên *La Finta Giardiniera* (K.169) soạn theo kiểu mẫu đại nhạc kịch Ý.

Vị chủ tể xứ Bavaria đòi hỏi Mozart phải có mặt trong buổi trình diễn đầu tiên. Vì vậy –một cách ngạc nhiên, có lẽ bởi không muốn làm mất lòng người láng giềng nhiều quyền hành uy lực-- Bá tước Colloredo đã cho phép cha con Mozart du hành lần nữa sang Munich vào tháng 12/1774.

*/ Đại nhạc kịch *La Finta Giardiniera* thành công dữ dội. Thời gian này, Bá tước Colloredo cũng hiện diện ở Munich. Tuy nhiên, trước những lời ca ngợi Mozart và đại nhạc kịch *La Finta Giardiniera* ở khắp mọi nơi trong Munich, Bá tước Colloredo chỉ nhún vai khinh bỉ. **Một cách thành thật, ông ta không tin rằng Mozart là một thiên tài âm nhạc vĩ đại.**

□

XIII.

(1775 – 1777)

*/ Hai năm kế tiếp của Mozart tương đối tĩnh lặng và không có biến cố nào quan trọng.

Trong năm 1775, Mozart sáng tác 5 *concertos* cho đàn vĩ cầm (K.207, K.211, K.216, K.218 và K.219).

Năm 1776, những nhạc phẩm quan trọng chính là *Serenata Notturna* (K.239) cho giàn đại hòa tấu; *Concerto pour trois pianos* (K.242); hai *Divertimenti* (K.247 & K.251) và bản *Serenade en Ré majeur* (K.250).

Tháng 1/1777, theo lời yêu cầu của cô Jeunehomme, dương cầm thủ nổi tiếng người Pháp, Mozart đã viết *Concerto pour Piano en Mi b majeur (K.271)*, một trong những bản *concerto* vĩ đại của Mozart.

Cũng trong năm 1777, sự hiềm thù, khe khắt của Bá tước Colloredo đối với gia đình Mozart càng tăng. Một lần ông ta tuyên bố rằng chàng tuổi trẻ Mozart chẳng biết gì cả và “*phải đi đến viện âm nhạc Naples để học lại từ đầu*”. Ông đuổi, không cho Mozart làm việc tại cung điện nữa, nhưng lưu ông Leopold lại.

*/ Tháng 9/1777, Mozart và mẹ bèn từ già Salzburg ra đi.

[]

XIV.

(9/1777 – 7/1778)

(Paris)

*/ Mozart đến Munich trong một tinh thần phấn khởi cao độ, vào gặp vị toàn quyền xứ Bavaria để hỏi xin một việc làm. Vị toàn quyền lắng nghe Mozart trình bày mọi sự, nhưng cuối cùng từ chối với lý do là không có chân nào khuyết trong ban nhạc triều đình.

*/ Hai mẹ con bèn thẳng đường đi Manheim cũng với ý muốn kiến một việc làm thường trực. Và rồi mọi hy vọng cũng chỉ là khói mây!

*/ Lúc này Mozart vừa 20 tuổi. Qua sự quen biết với Christian Cannabichs, vị chỉ huy giàn nhạc giao hưởng triều đình, ***Mozart được gặp gia đình Weber và cảm thấy say mê dữ dội cô con gái thứ hai*** trong số 4 cô chưa chồng của gia đình này, Aloyia Weber, xinh đẹp, chỉ mới 15 tuổi và có giọng hát rất tốt. Cha của cô là một người chép nhạc nghèo nàn, không có tương lai.

*/ Khi hay tin Mozart đang phải lòng con gái nhà Weber, ông cha Leopold đã gắt gao buộc Mozart tức khắc lên đường sang Paris ngay. + Vậy là vào ngày 15/3/1778, hai mẹ con Mozart khởi hành đi Paris.

*/ Thời gian lưu lại Paris, Mozart không gặt hái được thành công. Paris năm 1778 không còn là Paris của lần đầu tiên gia đình Mozart tìm đến khi ông còn nhỏ. Ông đã không ngừng gặp khó khăn trong cuộc sống. Riêng bà mẹ Leopold, một người đơn giản, không quen biết ai ở đây, lại không dư dả tiền bạc để đi ra ngoài mua sắm. Bà chỉ thui thủi trong nhà mỗi khi Mozart phải đi đến nhà học trò dạy âm nhạc. Sức khỏe

bà suy nhược hẳn từ sau chuyến đi vất vả, nay lại càng xuống dốc thêm vì căn phòng trọ thiếu tiện nghi và sự ăn uống kham khổ.

Cuối cùng bà Leopold ngã bệnh vào tháng 4/1778 và qua đời ngày 3/7/1778.

*/ Mozart rất đau khổ tuyệt vọng vì cái chết của mẹ, viết thư cho cha, hứa sẽ quay về Salzburg.

□

XV.

(1/1779 – 6/1781)

(Salzburg)

1.

Từ sau chuyến đi Paris của Mozart, ông Leopold cảm thấy chẳng còn cách nào khác hơn là xin với Bá tước Colloredo nhận Mozart làm việc trở lại. Ngạc nhiên thay, Bá tước đồng ý và trả cho Mozart số lương là 500 *florins* với sự cho phép Mozart được vắng mặt mỗi khi phải đi đến các buổi trình diễn đại nhạc kịch của riêng ông ngoài phạm vi Salzburg.

*/ Sau cái chết của mẹ, cuộc sống Mozart không ngừng bất ổn. Nhưng mặc cho những lời lưu ý của ông Leopold, trong chuyến trở về Salzburg, Mozart cũng đã đi Munich với ý muốn gặp lại Aloyia Weber, bởi vì gia đình nàng nay đã dọn qua đó. Tại đây, Mozart xiết bao thất vọng khi biết rằng Aloyia không còn yêu ông nữa. Cuộc sống vật chất khá hơn với số lương dồi dào của một ca sĩ đang lên đã khiến Aloyia không còn muốn là người yêu của một chàng soạn nhạc trắng tay!

*/ **Tháng 1/1779**, Mozart trở lại Salzburg với một nỗi nã nề thất vọng: *mẹ chết, người yêu phụ rẫy, việc làm chắc chắn không tìm ra được, lại thêm những món nợ tiền bạc cần phải thanh toán*. Vì vậy mà Mozart đành cúi đầu trước mệnh lệnh của cha để quay lại chức vụ cũ với số lương rẻ mạt, dưới quyền vị Bá tước Colloredo.

*/ **Tuy nhiên, âm nhạc vẫn tuôn chảy từ đôi bàn tay nhạc sĩ. Ông tìm lối thoát cho tâm hồn trong việc sáng tác, bởi ít ra nghệ thuật vẫn trung thành với ông, trong khi con người đã quay lưng lại trước ông.**

2.

Hai năm 1779-1780, cuộc sống Mozart không mấy yên ổn. Sự căng thẳng cha con càng lúc càng nhiều thêm. Bấy giờ Mozart đã gần 24 tuổi và vẫn còn bị cha kiểm soát. Ông Leopold khuyến khích âm nhạc Mozart, nhưng lại phê bình nghiêm khắc các tật xấu của con (*sự xuê xòa, kiêu hãnh, tánh bất thường buồn vui hoặc sự hoang phí tiền bạc*).

Ông biết con trai là một thiên tài, nhưng ông cũng ao ước cho Mozart thành công về tiền bạc, địa vị xã hội, giống như đã xuất chúng trên âm nhạc. Buồn một nỗi là Mozart luôn luôn “cháy túi”, nợ nần tứ phía.

Những nhà quý tộc hâm mộ tài năng Mozart thì thường chỉ thưởng cho nhạc sĩ những tặng vật, thay vì tiền bạc.

Do đó, gần như luôn luôn Mozart mong tìm một công việc thường xuyên với đồng lương cố định để thoát được ra ngoài những khó khăn vật chất, và để sáng tác tất cả những gì ông muốn, đặc biệt là đại nhạc kịch. Salzburg làm cho Mozart mang cảm tưởng giống như một nhà tù. Trong sổ tay, người ta tìm thấy một đoạn viết của Mozart như sau: “*Khi tôi chơi đàn, hoặc khi những tác phẩm của tôi được trình diễn, tôi có cảm tưởng rằng đám thính giả chung quanh chẳng làm điều gì khác hơn với việc kéo bàn, kéo ghế...*”

****/ Một điều lạ lùng là đã không có soạn phẩm nào được viết ra trong thời kỳ nói lên sự căng thẳng và tuyệt vọng mà Mozart đã trải qua.***

**/ Tháng 11/1780, Hoàng hậu Marie-Thérèse qua đời.*

Con trai bà, Joseph II lên ngôi. Đó cũng là thời gian mà vị toàn quyền ở Barvaria (lúc này là Carl Théodor) yêu cầu Mozart viết một đại nhạc kịch cho mùa Carnival sắp tới ở Munich. Do lẽ đó, Bá tước Colloredo cho phép Mozart được rời khỏi nhiệm vụ trong 6 tuần để sang Munich.

/ Bản đại nhạc kịch mang tên **Idomeneo, một thành công không thể tranh luận của Mozart, được trình diễn lần đầu ngày 29/1/1781 tại Munich, sau khi Mozart ăn mừng tiệc sinh nhật thứ 25 của mình ở đây.*

**/ Tuy nhiên, 6 tuần lễ nghỉ phép của Mozart lại biến thành 4 tháng! Điều này đã làm cho Bá tước Colloredo nổi giận nên ra lệnh cho Mozart đến gặp ông tức khắc.*

- Ngày 15/3/1781, Mozart đến Vienne trình diện Bá tước Colloredo (thời gian này đang ở đó). Tâm trạng nhạc sĩ vô cùng bất mãn vì bị đối xử như lớp người hầu, phải ăn uống cùng bàn với những người đầy tớ.

- Ba tuần lễ sau, khi Bá tước nghiêm khắc ra lệnh buộc Mozart phải trở về Salzburg ngay, thì cũng là lúc Mozart nhận thêm được những giao kèo sáng tác mới. Một quyết định bỗng thành hình trong óc.

- Ngày 8/6/1781, trong cuộc diện kiến với Bá tước Colloredo, Mozart đã bị ông này đuổi thẳng thừng khỏi phòng tiếp khách, cùng với một cái đá vào móng ra khỏi cửa của Bá tước Arco, kẻ đang tiếp Colloredo lúc ấy.

Thế là Mozart được tự do!

**/ Sau đó, trong một lá thư, Mozart đã viết cho cha những lời thế này:*

“Tâm hồn nâng cao hay hạ thấp phẩm giá con người. Mặc dù con không phải là một nhà quý tộc, nhưng con có thể tự hào rằng danh dự của con còn cao hơn của một nhà quý tộc rất nhiều. Và,

kẻ nào đã làm nhục con –cho dù có là một gã tầm thường hay một nhà quý tộc-- thì cũng đều bị con đánh giá giống như một tên xỏ lá ba que!”

[]

XVI.

(6/1781 – 8/1782)

*/ Từ đây, Mozart quyết định đi thẳng con đường của mình mà không lưu tâm đến những lời khiển trách của cha. Còn ông Leopold thì vẫn tiếp tục việc làm dưới quyền Bá tước Colloredo.

*/ Tháng 6/1781, Mozart dọn đến ở chung với gia đình Weber, những người quen cũ. Lúc này ông Weber đã chết, để lại vợ và 4 cô con gái trẻ. Aloyia lấy chồng ngay sau đó. Bà Weber đưa ba người con gái còn lại (Josepha, Sophie và Constanze) đến Vienne, sinh sống bằng việc cho thuê các căn phòng trống trong nhà. Mozart là một trong những người thuê ấy. Ông trải qua nhiều thì giờ với gia đình này và một điều không ngạc nhiên là sau những âm mưu của bà Weber (được Mozart mô tả rằng “gian dối, hiểm độc và không tình cảm”), cả hai Mozart và cô gái út Constanze đều bị thúc đẩy để đi đến chỗ yêu nhau. Lúc ấy, Constanze 18 tuổi, không đẹp lắm, nhưng có một giọng hát nhiều triển vọng.

*/ Mùa hè 1781, Mozart sáng tác 3 *Sonates* cho Violon và Piano (K.376, K.377 và K.380) và một *Serenade* cung Mi b trưởng (K.375) cho 2 kèn *clarinettes*, 2 *bassons* và 2 kèn *horns*.

*/ Cũng thời gian này, Mozart bắt đầu viết vở đại nhạc kịch *Die Entfuhrung aus dem Serail* (K.384) theo lời yêu cầu của Hoàng đế Joseph II để khuyến khích sự phát triển nền đại nhạc kịch Đức, (dù rằng kiểu mẫu chính trong lúc ấy của Vienne vẫn là nhạc kịch Ý).

*/ Tuy nhiên, đại nhạc kịch *Die Entfuhrung aus dem Serail* phải đến giữa năm sau (1782) mới được cho trình diễn.

*/ Phần ông Leopold khi hay tin Mozart lại đang phải lòng một cô gái khác của nhà Weber, đã yêu cầu Mozart dọn đi ngay lập tức. Nhưng tình cảm Mozart cho Constanze ngày càng đậm và bà Weber nhận ra điều ấy nên đã buộc Mozart phải cưới con gái mình. Vì vậy mà **ngày 4/8/1782, họ làm lễ cưới tại nhà thờ St. Stephen ở Vienne với không một sự tham dự nào bên phía gia đình ông Leopold.** Cuộc điếm tâm mừng đám cưới được bà Nam tước Waldstatten thết đãi.

[]

XVII.

(8/1782 – Mùa Xuân 1784)

*/ Cả hai Mozart và Constanze dọn ra khỏi nhà bà Weber sau đó trong tình trạng không ngót túng quẩn tiền bạc, nhưng rồi họ cũng mau chóng thích ứng với đời sống hôn nhân. Đáng tiếc là *Constanze trên cả hai mặt sức khỏe và tình yêu đều không thể đem lại cho Mozart một sự chia sẻ và hạnh phúc gia đình mà nhạc sĩ cần thiết*. Tuy vậy, Mozart vẫn yêu thương Constanze cho dù những lười biếng của bà trong cách chăm sóc nhà cửa, bản thân, những ích kỷ và những bất thường trong tánh nết.

[Constanze không phải là một người có cá chất xấu. Có lẽ bà không đúng là mẫu người vợ cho Mozart, và cả Mozart cũng không đúng là mẫu người chồng cho bà. Bà cần một người chồng với những khả năng thiết thực về tiền bạc vật chất để làm cho cuộc sống vợ chồng được quân bình an ổn. Sau khi Mozart chết, Constanze lập gia đình lần nữa, một người đàn ông đúng như trên mô tả và Constanze trở nên một người vợ, người mẹ tốt].

Tiền bạc thiếu thốn là mối đeo đuổi hàng đầu cuộc sống cặp vợ chồng trẻ. Nhưng đôi khi kiếm được món tiền quan trọng nào, Mozart lại tiêu xài phung phí ngay, để rồi sau đó lại càng vay mượn bạn bè nhiều hơn.

*/ Thường, một ngày sống của Mozart trong giai đoạn này bắt đầu bằng một buổi sáng đi dạy âm nhạc cho con cái các vị trung lưu hay quý tộc. Buổi trưa ở lại đó hoặc nhận lời bạn bè mời đi ăn. Tiếp theo sau các bữa ăn, luôn luôn là một màn chơi bi-da mà Mozart rất ưa thích. *Tuy nhiên, âm nhạc vẫn không bao giờ rời khỏi tâm trí. (Có rất nhiều khi, giữa một màn bi-da, Mozart thường ngưng lại một lúc để ghi chép những đoạn nhạc thoáng qua trong óc). Buổi chiều và tối, việc sáng tác vẫn là điều quan trọng chiếm hết thì giờ của Mozart.*

*/ **Cuối năm 1782**, Mozart bắt đầu một loạt các soạn phẩm gồm 6 tứ khúc đàn giầy (K.378, K.421, K.428, K.458, K.464, K.465) sau này được đề tặng cho nhà soạn nhạc nổi tiếng Joseph Haydn; 2 *concertos* cho kèn *horn* (K.417 và K.447), và 3 *concertos* cho đàn dương cầm (K.413-415).

*/ **Ngày 17/6/1783**, đưa con trai đầu lòng của Mozart và Constanze chào đời, được đặt tên là Raimund Leopold Mozart.

*/ **Tháng 8/1783**, Mozart đưa vợ về **Salzburg** thăm cha và chị. Cuộc gặp gỡ không mấy vui vẻ, và dù rằng cả ông Leopold lẫn Nannerl đều

đổi đãi lịch sự với Constanze nhưng Mozart vẫn nhìn ra trong tình cảm cha một nỗi lạt lẽo xa cách.

*/ **Tháng 10/1783**, hai vợ chồng Mozart và Constanze rời Salzburg ra đi. Trên đường trở lại **Vienne**, họ ghé qua **Linz** theo lời mời của Bá tước Thun.

*/ **Ngày 31/10/1783**, Bá tước Thun hỏi Mozart có thể viết một *Symphonie* cho buổi hòa nhạc được trình diễn 4 ngày sau đó (4/11/1783) không? Hoàn toàn bình tĩnh trước giao kèo mới trong một thời hạn quá ngắn, Mozart đặt bút viết ngay bản *Symphonie* nổi tiếng mang tên *Linz* (K.425).

*/ **Tháng 12/1783**, trở lại **Vienne**, hai vợ chồng Mozart mới hay rằng đứa con trai đầu lòng của họ đã qua đời ngày 19/8/1783 trước đó. Dù rất đau khổ vì cái chết của con, nhưng họ không ngạc nhiên, bởi vì số trẻ em tử vong hồi ấy rất cao.

□

XVIII.

(Mùa Xuân 1784 – Mùa hè 1785)

(Vienne)

*/ **Mùa Xuân năm 1784**, Mozart bị bệnh rất trầm trọng, một chứng sạn thận đã khiến ông vô cùng đau đớn. Cùng lúc trong thời gian này. Mozart cũng nhận được tin lập gia đình của Nannerl với Nam tước Von Berchthold xứ Sonnenburg, vào ngày 23/8/1784, một người già hơn Nannerl 15 tuổi, góa vợ và có 5 con riêng.

*/ Khi Mozart vừa khỏi bệnh, Constanze có thêm đứa con trai nữa. Đứa bé lần này sống khỏe mạnh (cho đến 1858) và được đặt tên là Carl Thomas Mozart.

*/ Cuối năm 1784, trong một buổi trình diễn âm nhạc thính phòng tại nhà hoàng thân Nikolaus Esterhazy ở Vienne, Mozart gặp nhà soạn nhạc nổi tiếng Joseph Haydn. Tình thân hữu của họ được thắt chặt và Mozart đề tặng bộ *6 tứ khúc đàn giây* cho Joseph Haydn.

*/ Đầu năm 1785, ông Leopold du lịch sang Vienne thăm vợ chồng Mozart. Trong lúc ông lưu lại đây, Mozart đã mời Von Dittersdorf, Vanhal và Haydn đến nhà, cùng hòa tấu 6 bản tứ khúc đàn giây. Ông Leopold thoát nghe đã kinh ngạc đến choáng váng cả người trước sự tuyệt diệu của cuộc hòa nhạc, càng nhiều hơn khi Haydn nói với ông: *“Trước Thượng Đế và trong tư cách của một người thành thật, tôi phải*

nói rằng con trai ông là nhà soạn nhạc vĩ đại nhất mà tôi từng biết đến tên, cũng như từng gặp.”

- Lời ca tụng ấy từ Haydn, một trong số ít nhà soạn nhạc lừng danh và được kính trọng nhất thời ấy quả thật đã là một thỏa mãn cho ông Leopold.

- Chẳng bao lâu sau khi gặp Haydn, ông Leopold lại có dịp được tưởng thưởng thêm cho sự hy sinh của mình trên con trai khi nhìn Mozart biểu diễn trước mặt Hoàng đế Joseph II. Buổi biểu diễn thành công ghê gớm.

/ Vì không thể lưu lại lâu trong Vienne, nên tháng 5/1785, ông Leopold trở về Salzburg với công việc trong hoàng cung và vị Bá tước Colloredo đáng ghét. **Lúc chia tay cha, Mozart đã không biết rằng đó là lần cuối ông nhìn thấy cha, cũng như không hề ngờ rằng chẳng bao giờ chính ông còn dịp trở lại Salzburg.*

**/ Những tác phẩm chính được viết ra trong cuối năm 1784 và đầu năm 1785 là các *Concertos* soạn cho dương cầm:*

+ Concerto en Sol majeur (K.453);

+ Concerto en Si bémol majeur (K.456);

+ Concerto en Fa majeur (K.459);

+ Concerto en Ré majeur (K.466)

+ Concerto en Do majeur (K.467) cho kèn horn, trompette và trống.

□

XIX.

(Mùa hè 1785 – 1787)

1.

Mùa hè 1785 đã điềm một cái ngoặt quan trọng trong đời Mozart với sự gặp gỡ **Lorenzo Da Ponte** tại nhà Nam tước Wetzlar.

**/ Da Ponte chào đời ở Emmanuele Conegliano, là một đạo sư Do Thái. Trước khi định cư ở Vienne, ông đã sống một cuộc đời phóng đảng đầy tai tiếng, giống như một kiểu Casanova. Dù rằng Da Ponte đã từng làm việc với nhiều nhà viết đại nhạc kịch khác (trong số có cả Antonio Salieri của triều đình Vienne), nhưng ông chưa hề tạo được tiếng tăm vang dội như về sau hợp tác với Mozart.*

Lorenzo Da Ponte có thể không phải là một thi sĩ có tài nhất thời ấy, nhưng chắc chắn là ông đã sáng suốt và tức khắc nhận ra thiên tài vĩ đại của Mozart từ lần gặp gỡ đầu tiên.

Phần Mozart cũng thấu hiểu sự hữu dụng vô cùng trong thi ca của Da Ponte.

Cả hai Mozart và Da Ponte cùng nhau thực hiện đại nhạc kịch **Figaro** từ mùa Xuân qua đến mùa hè 1785; Da Ponte viết phần lời ca.

*/ Cuộc trình diễn đầu tiên của *Figaro* được ấn định vào ngày 28/4/1786, nhưng do bởi những nhầm lẫn không thể tránh được của kịch trường, và cũng bởi những toan tính phá hoại của các nhạc sĩ Ý (dẫn đầu là **Antonio Salieri**, nhà soạn nhạc triều đình và cũng là một địch thủ công khai đầy quyền thế của Mozart), nên sau cùng ngày 1/5/1786, trong số ba đại nhạc kịch được đưa trình diễn (trong số có một của Salieri), *Figaro* đã được Hoàng đế Joseph II chọn và cho biểu diễn.

[Trong thế giới âm nhạc hiện đại, *Figaro* được xem là một trong những bản đại nhạc kịch hoàn hảo tuyệt diệu nhất đã từng được viết ra trên thế gian].

*/ Năm 1786, Constanze cho chào đời đứa con trai thứ ba, đặt tên là Johann Thomas Leopold Mozart, nhưng đứa bé cũng chết chưa đầy một tháng sau đó.

2.

Trên thực tế, không phải Vienne, mà chính Prague (Tiệp Khắc) mới là thành phố nhận thức và đối xử được với Mozart theo đúng thiên tài của ông. Ở Vienne còn có những nhà soạn nhạc tài ba khác, dẫn đầu là Gluck và Haydn, nên Mozart chỉ được nhìn như một trong những con người ấy. Nhưng ở Prague, công chúng lại đánh giá Mozart cao hơn tất cả.

*/ Khi *Figaro* được trình diễn ở Prague vào tháng 12/ 1786, vở đại nhạc kịch đã gây nên trong lòng khán giả cái ấn tượng sâu sắc hơn bất cứ vở đại nhạc kịch nào từ trước. Rạp hát đầy nghẹt khách tham dự, xuất này nối tiếp xuất kia. Người ta quăng lên sân khấu những bài thơ ca ngợi tác phẩm cùng các ca sĩ. Cả thành phố Prague đều như bùng lên cơn sốt vì “*Figaro*”.

*/ Từ Vienne, khi hay được nổi chiến thắng huy hoàng ở Prague, Mozart quyết định cùng vợ đi đến đó ngay. Cuộc trình diễn ngoài công chúng được tổ chức tức thì. Một tờ báo ở Prague đã đăng tải những dòng trân trọng:

“Hôm qua, ngày 11/1/1787, nhà soạn nhạc vĩ đại và đáng yêu nhất của chúng ta –Herr MOZART- đã từ Vienne tới đây”.

- Tại Prague khi ấy, người ta chẳng cho trình diễn vở nào khác ngoài *Figaro*. Trên đường phố, nơi nào cũng chỉ nghe thấy các điệu hát hoặc tiếng huýt sáo theo âm nhạc của *Figaro*.

- Trong khi lưu lại Prague, vợ chồng Mozart đi đến đâu cũng đều được đối xử như với các thân vương.

*/ Trước khi rời Vienne để sang Prague, Mozart có sáng tác một *Symphonie* mới và đem theo trong chuyến đi. Bản *Symphonie* soạn cho giàn đại hòa tấu lớn, trình diễn lần đầu trong lúc Mozart ở lại Prague và được biết dưới cái tên ***Symphonie de Prague (K.504)***. + **Đó là một trong những bản *Symphonie* vĩ đại nhất của Mozart và của cả lịch sử âm nhạc thế giới.**

*/ Sau một tháng sống trong những tiếng vĩ tay vang rền, sự tôn trọng và những mối cảm kích được bày tỏ khắp nơi, Mozart và vợ trở lại Vienne. Prague đã gây cho ông một niềm tin mới, thêm điều hoan hỉ là một giao kèo khác đã được ký ra: ***Vở đại nhạc kịch Don Giovanni cũng sẽ do Da Ponte viết lời ca.***

*/ **Mùa Xuân 1787**, một cậu trai 16 tuổi, người thấp, mảnh khảnh, da ngăm đen, đến xin học với Mozart. Không may, chỉ sau hai tuần cậu phải trở về nhà khi hay tin mẹ bệnh nặng. Tuy rằng chưa dạy được bao nhiêu vì thời gian gặp gỡ quá ngắn, và cũng vì bận rộn với đại nhạc kịch *Don Giovanni* đang được viết, nhưng Mozart cũng đã nhìn ra được tài năng đặc biệt mà cậu nhỏ đã có.

Cậu chính là **Ludwig van Beethoven**¹², nhà soạn nhạc người Đức vĩ đại thế hệ sau.

[]

XX.

(1787 – 10/1787)

*/ **Năm 1787**, cuộc sống Mozart càng thêm khó khăn: sức khỏe của vợ suy mòn, con cái sinh ra trong thiếu thốn dinh dưỡng, nỗi lo nghĩ không ngừng về tiền bạc, nên cho dẫu với một khả năng làm việc phi thường, cuối cùng Mozart cũng đã ngã bệnh bởi những căng thẳng thể này để phải gián đoạn *Don Giovanni* trong ít lâu.

*/ **Sự rạn nứt tình cảm cha con** giữa ông Leopold và Mozart càng trầm trọng kể từ khi Mozart cưới vợ. Họ vẫn thư từ liên lạc với nhau, nhưng không còn thường xuyên như trước. **Cuối tháng 3/1787**, Mozart nghe tin cha bệnh nặng nên đã viết gửi cha lá thư đề **ngày 4/4/1787**, lời lẽ rất cảm động, trong khi chính Mozart cũng đang rất bệnh. Đó là lá cuối cùng mà Mozart đã viết cho cha.

*/ **Ngày 28/4/1787**, ông Leopold qua đời. Nannerl ở cạnh cha trong những giờ phút cuối.

¹² Ludwig van Beethoven, nhà soạn nhạc vĩ đại Đức (1770-1827).

Phần Mozart vì quá bệnh đã không thể trở về Salzburg kịp trước khi ông Leopold chết và cũng không thể dự đám tang ông Leopold. Tuy vậy, cái chết của cha đã làm xúc động sâu xa tâm hồn Mozart.

*/ **Tháng 10/1787**, Mozart đi cùng vợ sang Prague để hoàn thành đại nhạc kịch “*Don Giovanni*”. Cuộc trình diễn đầu tiên được ấn định là ngày 14/10/1787, nhưng sau đổi lại 29/10/1787, rất thành công. Dân chúng Prague một lần nữa điên cuồng vì âm nhạc của Mozart.

[]

XXI.

(11/1787 – 12/1788)

(Vienne)

*/ Ngày 15/11/1787, một trong những nhà soạn nhạc nổi tiếng và có ảnh hưởng rất lớn thời bấy giờ, Christoph Willibald von Gluck, qua đời. Địa vị soạn nhạc gia của triều đình Vienne bị khuyết. Mozart lại hy vọng như bao lần. Lần này, hy vọng của ông thành tựu.

Ba tuần sau khi Gluck chết, Hoàng đế Joseph II chỉ định Mozart thay thế Gluck, nhưng lại trả cho số lương ít đến nỗi chỉ đủ để đóng tiền nhà, còn ít hơn một nửa số lương Gluck đã nhận hàng tháng.

*/ ***Suốt cả đời, Mozart cần một sự bảo trợ, một địa vị được trả công đều đặn, hay ít ra cũng là những giao kèo âm nhạc chắc chắn có lợi tức thu hoạch.***

- Bach không bao giờ thấy khó khăn trong việc tìm kiếm tiền bạc;

- Handel¹³ làm ra và đã mất đi nhiều của cải, nhưng cuối cùng cũng được chết trong sự sung túc;

- Haydn sống một đời an nhàn dưới sự bảo trợ của Hoàng thân Esterhazy;

- Gluck biết cách lôi kéo những người có quyền hành về dưới ảnh hưởng của mình và sống những năm cuối cùng tại Vienne với địa vị một nhà soạn nhạc cung đình với số lương kha khá là 2.000 guiden mỗi tháng.

*/ ***Còn Mozart, cuối cùng ở cái tuổi 31, mới đạt được địa vị nhất định mà ông luôn luôn đi tìm. Buồn một nỗi là người cha già vừa chết chỉ sáu tháng trước nên không nhìn thấy thành quả mà đã từ rất lâu ông Leopold ao ước cho con trai.***

*/ **Tháng 12/1787**, Constanze lại sanh thêm một gái, đứa con thứ tư, đặt tên là Thérèse.

¹³ Handel (soạn nhạc gia người Anh, 1685-1759).

*/ Ngày 7/5/1788, đại nhạc kịch *Don Giovanni* được cho trình diễn lần đầu ở Vienne, nhưng không thành công. Những người yêu nhạc tranh biện nhau về tác phẩm mới này và muốn thỉnh cầu ý kiến của Haydn. Haydn trả lời trong cách nhỏ nhẹ riêng: *“Tôi không thể giải quyết những tranh biện. Nhưng có một điều, Mozart là nhà soạn nhạc lớn nhất hiện đang còn sống mà tôi từng biết trên thế gian.”*

*/ Chức vụ soạn nhạc của triều đình không làm thay đổi bao nhiêu hoàn cảnh sống khó khăn xưa nay của Mozart. Tiền bạc không đủ để chi phí mọi thứ và rất nhiều bản khiêu vũ mà Mozart được yêu cầu sáng tác lại chẳng đem tiếng tăm gì cho ông. Một lần, Mozart gửi lại người thủ quỹ số lương với lời ghi chú rằng: *“Quá nhiều cho những gì tôi đã làm, nhưng lại quá ít cho những gì tôi muốn làm”*.

*/ Tháng 6/1788, vì tiền bạc thiếu hụt mà Mozart và vợ phải dọn đến trong một ngôi nhà đơn giản ở ngoại ô Vienne, đem theo đứa con trai và con gái Thérésa lúc bấy giờ đã 6 tháng. Mười ngày sau khi dọn về ngôi nhà mới, bé Thérésa qua đời. Dù rằng đau khổ vì cái chết của con và nhất là vì tiền bạc thiếu hụt, Mozart vẫn không ngừng sáng tác.

*/ Trong khoảng giữa tháng 6 đến tháng 8/1788, ba *Symphonie* vĩ đại lần lượt chào đời, bản này nối tiếp bản kia:

- + *Symphonie en Mib majeur (K.543)*;
 - + *Symphonie en Sol mineur (K.550)*;
 - + *Symphonie en Do majeur (K.551)*.
- + Bản thứ ba về sau được biết dưới cái tên *Symphonie Jupiter*.

*/ Ngôi nhà ở ngoại ô thì xa thành phố nên Mozart chẳng có được người học trò nào. Vì vậy họ lại phải dọn trở về trung tâm Vienne. *(Trong thời kỳ chung sống, Mozart và Constanze đã dọn nhà đến 11 lần nên chẳng có gì ngạc nhiên khi cuộc sống Mozart luôn luôn xáo động, không được ổn định)*.

*/ Tại Vienne, lợi tức tuy có khá hơn với sự dạy học, nhưng những buổi hòa nhạc đầy nghẹt khán giả như xưa thì không còn nữa. + Khiếu thường ngạo của dân thành Vienne đã thay đổi.

□

XXII.
(Mùa đông 1788 – Mùa thu 1791)
(Vienne)

***/ Mùa đông 1788**, Mozart sáng tác rất ít. Bảy giờ ông đã 33 tuổi. **Với số tuổi này, trong khi các nhà soạn nhạc khác có một cuộc sống vững vàng thì Mozart lại còn nghèo hơn bất cứ giai đoạn nào trong đời.** Thời hoàng kim của những năm tháng cũ ở Vienne đã vĩnh viễn qua đi! Mozart vẫn phải luôn luôn vay mượn tiền bạc của một người bạn thân (Michael Puchburg) để sống qua ngày. Những lá thư viết cho Michael Puchburg thường chỉ tóm gọn như sau:

“Thượng Đế ơi! Ngay cả đến một kẻ thù tệ hại nhất, tôi cũng không mong cho hắn ở vào hoàn cảnh hiện tại của tôi. Và xin bạn yêu dấu, cũng là một người anh em, đừng bỏ rơi gia đình tôi. Tôi sắp tìm đến bạn, không phải với những lời cảm ơn mà là cầu xin. Thay vì phải trả số nợ cũ, xin bạn cho tôi vay thêm 500 guiden khác được chăng?...”

***/ Ngày 16/11/1789**, Constanze cho chào đời đứa con thứ năm, một gái, nhưng đứa nhỏ chết ngay trong cùng ngày.

***/ Tiền bạc thiếu trước hụt sau** làm cho cảnh nhà Mozart càng thêm bi đát. May thay, Hoàng đế Joseph II cứu nguy bằng cách yêu cầu Mozart viết vở đại nhạc kịch mới. Đại nhạc kịch *“Cosi fan tutte”* cũng do Da Ponte viết lời ca, được trình diễn lần đầu **ngày 21/1/1790**, là một thành công đáng kể dưới mắt dân thành Vienne.

Tuy nhiên, sự thành công này không tồn tại lâu. Cuối tháng 2/1790 Hoàng đế Joseph II băng hà. Triều đình Vienne đã ra lệnh ngưng tất cả mọi hoạt động nghệ thuật cho đến mùa hè 1790.

***/ Hoàng đế Leopold II lên nối ngôi.**

Lúc này Mozart hy vọng sẽ giành được chức soạn nhạc trưởng triều đình do Salieri nắm từ trước, bởi vì bây giờ dưới trào Leopold II, Salieri đã bị thất sủng. **Nhưng một lần nữa hy vọng của Mozart tiêu tán.** Người được chọn thay thế Salieri là Joseph Weigl, một nhà soạn nhạc người Áo.

***/ Suốt mùa hè 1790**, sức khỏe Constanze suy nhược hẳn. Mozart lại cầu cứu đến người bạn Michael Puchburg để có tiền cho vợ đi an dưỡng ở vùng suối nước nóng Baden. Phần Mozart cũng chẳng khá gì hơn: ông thường xuyên bị nhức đầu, nóng lạnh, ban đêm hay mất ngủ.

***/ Mùa hè 1790** Mozart sáng tác rất ít. Đó là một thời kỳ nghèo nàn và đau khổ nhất trong đời Mozart.

***/ Ngày 26/7/1790**, đứa con trai thứ chào đời dưới cái tên Franz Xavier Wolfgang Mozart. May mắn thay đứa bé sống khỏe mạnh (cho tới năm 1844).

*/ **Mùa thu năm 1790**, triều đình Vienne dời đô đến Frankfurt-am-Main, nơi Leopold II sẽ đăng quang. **Mozart không được có tên trên danh sách 15 nhạc sĩ hiện diện trong buổi lễ do Salieri dẫn đầu**; nhưng nhạc sĩ vẫn quyết định đi đến Frankfurt bằng sở phí riêng (vay mượn của Puchburg và bán đi một số tư trang bằng bạc).

- Tại Frankfurt, Mozart làm một cuộc biểu diễn và được hoan hô vang dội, nhưng cũng như bao lần, chẳng thu lượm được bao nhiêu tiền bạc mà ông vô cùng cần thiết.

*/ Ông bèn đi đến Maheim, nơi đang trình diễn vở “*Figaro*”.

Maheim đã thay đổi rất nhiều sau 10 năm kể từ lần đầu Mozart đến. Chẳng ai nhận ra Mozart. Một buổi sáng, Mozart tới trước cửa đại hí viện, hỏi một diễn viên rằng ông có thể vào nghe hát thử vở “*Figaro*” chẳng? Người diễn viên nghĩ Mozart chỉ là một anh thợ may tập sự nên không lưu tâm đến. Mozart bèn hỏi: “*Tại sao Mozart lại không được vào xem đại nhạc kịch Figaro của chính ông ta?*” Người diễn viên ngỡ ngàng cực độ, vội vàng mời Mozart vào gặp ngay vị điều khiển cùng tất cả giàn đại hòa tấu.

*/ **Trong hoàn cảnh tuyệt vọng, thiếu trước hụt sau, vợ đau con yếu, cửa nhà tang thương từng bản mà Mozart còn sáng tác được thì phải kể là một điều kỳ diệu**. Ông vẫn làm việc liên tục, và tác phẩm ***Die Zauberflote*** (Cây Sáo Kỳ Diệu) do chính ông viết phần nhạc cho vở kịch câm của một người bạn cũ tên Emmanuel Schikaneder theo giao kèo với ông này, đã chào đời trong **mùa thu 1791**.

□

XXIII.

(Mùa Xuân 1791 – Ngày 5/12/1791)
(Vienne)

1.

Cũng trong **mùa Xuân 1791**, một bữa có người đàn ông lạ, dáng cao ráo, gầy ốm, vẻ dễ sợ, mặc chiếc áo choàng xám đến gõ cửa nhà Mozart, để lại lá thư không ký tên và một món tiền lớn rồi bỏ đi mất.

Đó là tờ giao kèo yêu cầu Mozart viết một bản ***Requiem Mass*** (Kinh Cầu Hồn), nhưng người đàn ông kia không xưng danh tánh và cũng chẳng cho biết là do ai gửi đến.¹⁴

¹⁴ Thật sự đó là **Antonio Salieri**, nhà soạn nhạc triều đình Vienne, con người luôn ganh tị với tài năng Mozart. Bản ***Kinh Cầu Hồn*** được yêu cầu sáng tác chỉ là một hình thức cho Salieri rút rìa đến tận cùng sức khoẻ vốn đang tàn tạ của Mozart.

*/ Trong tình trạng bệnh hoạn và cần tiền một cách tuyệt vọng, Mozart nhận giao kèo. Tuy ***nhiên nhà thiên tài âm nhạc vẫn không ngừng bị ám ảnh với sự kiện lạ lùng ấy và cho rằng chính Thần Chết đã đến đòi tác phẩm cuối cùng của định mệnh ông.***

*/ Mozart bắt tay ngay vào việc, nhưng lại gặp một vài bất ngờ cản trở. Thành phố Prague –nơi mà hai đại nhạc kịch *Figaro* và *Don Giovanni* đạt thành công ghê gớm, đã yêu cầu Mozart viết một đại nhạc kịch mới để mừng lễ đăng quang của Hoàng đế Leopold II xứ Tiệp Khắc vào ngày 6/9/1791 sắp đến.

Do ý nghĩ “*Prague là xứ định giá được đúng mức thiên tài của mình hơn bất cứ nơi nào khác*” và cũng bởi cần tiền ghê gớm, nên không chút thì giờ lãng phí, **ngày 19/8/1791**, Mozart cùng vợ và người bạn tên Sussmayr¹⁵ thu xếp đi Prague để trong chỉ 18 ngày phải hoàn thành cho xong bản đại nhạc kịch ***La Clemenza di Tito***.

*/ Khi Mozart vừa bước chân lên xe ngựa, một bàn tay đặt nhẹ lên vai ông. Đó là người lạ mặc áo choàng xám, đeo mặt nạ đen. “*Có phải ông sắp đi xa?*”, ông ta hỏi. “*Vậy còn bản Requiem Mass thì sao?*”

Một lần nữa, Mozart cảm nghe một mối sợ hãi lan tràn cơ thể. Ông lắp bắp xin lỗi và nói:

“*Đây là lệnh của Hoàng đế. Tôi sẽ về sớm*”.

“*Bao lâu?*”, giọng người đàn ông lạnh tanh.

“*Rất sớm! Tôi vẫn đang sáng tác bản Requiem Mass và nó sẽ xong đúng ngày cho ông*”.

Người lạ mặt chào và bỏ đi, trong khi nhà soạn nhạc run rẩy lên đường với nỗi kinh hoàng ghê gớm.

*/ Bản đại nhạc kịch mới ***La Clemenza di Tito*** thất bại ngay trong thành phố đã dành cho Mozart nhiều tình cảm nhất. + *Mozart đã khóc trong buổi diễn đầu tiên.*

2.

Theo như ấn định, phần đầu của bản nhạc soạn cho tuồng kịch câm ***Die Zauberflöte*** sẽ được giao vào ngày 30/9/1791, vậy mà cho mãi đến **ngày 29/9/1791**, Mozart mới viết xong nốt nhạc cuối. Ông ngã bệnh vì biết bao nỗi thất bại và phiền não xảy ra liên tiếp. ***Cái thiên tính tự tin trong chính ông rốt cuộc cũng hao kiệt đi.***

¹⁵ **Franz Xaver Sussmayr**: nhạc trưởng và cũng là nhà soạn nhạc Áo, (1766-1803), học trò của Salieri, nhưng vì hâm mộ tài năng Mozart mà đã kết làm bạn với Mozart, và cũng đã giúp Mozart hoàn tất bản nhạc vĩ đại cuối cùng (*Requiem*) của Mozart về sau.

Tuy vậy, tác phẩm *Die Zauberflote* vẫn là một thành công lớn, ngày lại ngày không dứt lời ca ngợi. Tâm hồn Mozart phần khởi trở lại. Ông dự trù sẽ qua Luân Đôn lần nữa vào năm sau, 1792.

**/ Bấy giờ, Antonio Salieri, kẻ thù địch cũ của Mozart, lại trở nên là một người bạn.* Salieri không ngừng kêu to chữ “hoan hô” tất cả những phần nào mà ông ta ưa thích trong các buổi trình diễn tác phẩm của Mozart.

**/ Sự thành công của sáng tác *Die Zauberflote* vẫn không làm Mozart quên đi nỗi ám ảnh kinh hoàng đưa đến từ bản *Requiem Mass*. Ông viết nó ngày đêm, như thể sợ rằng không còn đủ thời gian sống để mà hoàn tất kịp.* Trong lá thư gửi Da Ponte vào tháng 9/1791, Mozart đã phôi bày cho thấy tất cả những nghĩ ngợi này:

*“Đầu óc tôi bị đảo lộn. Hình ảnh người đàn ông lạ cứ đeo đuổi, chờn vờn trước mặt tôi. Tôi vẫn đang viết bản *Requiem Mass* (bởi vì sự sáng tác ít làm tôi mệt hơn bất cứ điều gì khác), nhưng luôn luôn vẫn nghe như văng vẳng bên tai lời thúc giục nóng nảy của ông ta. Tuy nhiên, tôi cũng chẳng thấy sợ hãi gì cả, mà lại cảm tưởng như giờ cuối cùng sắp điếm trước khi tôi có thể tận dụng hết năng lực của mình. Cuộc đời còn quá đẹp, công việc làm của tôi đã bắt đầu thấy có dấu hiệu sáng sủa. Nhưng không ai có thể thay đổi được định mệnh của họ. Mỗi người tự cam chịu số phận do Thượng Đế quyết định. Tôi cũng vậy. Trước mặt tôi đang là bản *Chant du cygne*¹⁶ của đời tôi. Tôi phải hoàn thành nó trước khi quá muộn.”*

**/ Từ nỗi sợ hãi này mà có lần Mozart tin rằng có người đã muốn làm ông chết bằng thuốc độc. Một cách mơ hồ, Mozart cảm biết được ngày tàn của mình đã đến và thú nhận với vợ rằng trong đầu óc ông, lúc nào cũng có bóng hình Thần Chết. Mozart cũng lo sợ “bản *Requiem Mass* mà anh đang viết chính là bản kinh cầu hồn của riêng anh”.*

**/ Sức khỏe Mozart ngày càng kiệt quệ. Hai trái thận đau yếu từ lâu, nay hoành hành nhiều hơn. Thêm với chứng áp huyết cao, hay ngất xỉu và phiền muộn.*

Phần Constanze với tánh nết vô tâm, dẫu biết Mozart đang bệnh hoạn tàn tạ, nhưng bà vẫn để chồng ở nhà mà đi đến vùng Baden an dưỡng.

**/ Tháng 11/1791, Constanze trở lại Vienne, thấy chồng đang đau khổ và suy nhược trầm trọng. Bà ngăn không cho Mozart làm việc nữa, cố làm vui và thoải mái cho Mozart. Nhưng Mozart vẫn càng lúc càng*

¹⁶ Dựa theo truyền thống những con thiên nga đã múa điệu múa đẹp nhất trước khi gục chết, “*Chant du cygne*” là chữ dùng để chỉ tác phẩm cuối cùng, hay tác phẩm đẹp nhất trong đời một nghệ sĩ, một nhà văn...

yếu, đến nỗi không thể nào còn tập trung được ý chí để hoàn thành bản *Requiem Mass*.

*/ **Ngày 20/11/1791**, Mozart nằm liệt giường.

*/ Suốt **hai tuần kế tiếp**, Mozart lên cơn sốt cao độ và nhức đầu dữ dội; tay chân sưng phù lên. Sự trich máu trong cách cứu chữa càng làm tăng thêm đau đớn và chấm dứt mau lẹ thời gian cuối cùng của đời người nhạc sĩ vĩ đại. Nhưng dù kiệt quệ thân xác, Mozart vẫn tỏ ra yêu thương gia đình và bạn hữu, những người thường xuyên đến thăm ông.

*/ **Ngày 4/12/1791**, Mozart cầm bản *Requiem Mass* xem và cùng các bạn hát lên đoạn nhạc *Lacrimosa*, Mozart nắm phần *alto*, giọng yếu ớt và nghẹn ngào nước mắt; xong, chỉ dẫn cho Sussmayr¹⁷ cách thức chính xác để hoàn thành bản *Requiem Mass*. ***Bấy giờ Mozart đã nhận thức được chắc chắn rằng không bao giờ nữa ông còn có thể tự tay kết thúc bản Chant du cygne của đời ông.***

*/ Mozart trở nên yếu hơn theo từng giờ từng phút.

Và rồi lúc **12:5' khuya ngày 5/12/1791**, người nhạc sĩ vĩ đại quay lưng vào tường, âm thầm từ giã trần gian trong cái tuổi 35 đang độ thắm tươi. *Hành động sau rốt của Mozart là cố gắng xướng âm ra tiếng trống trong bản Requiem Mass đang cầm trên tay lúc ấy. Hơi thở cuối cùng của nhà thiên tài mệnh bạc cũng chính là âm nhạc của ông.*

3.

Khi nghe tin Mozart chết, có nhiều người đến viếng và đứng bên ngoài căn nhà ông, nhưng bên trong thì chỉ số ít người của gia đình và bạn bè, ***luôn cả Salieri***, hiện diện. Đám tang Mozart rất rẻ tiền đơn giản. Constanze thì nghèo, mà theo tục lệ thời đó ở Vienne, tất cả mọi người chết đều phải chôn ngay tức khắc, không được làm rình rang lễ lạc. Michael Puchburg và Nam tước Van Swieten đứng ra chi phí cho một đám tang hạng ba được ***cử hành ngày 7/12/1791***.

*/ Trong cái ngày mùa đông năm ấy, chẳng một ai đi theo quan tài ra tới nghĩa trang, trừ các người phu khiêng đòn. Mozart được chôn chung trong một cái huyệt cùng với năm hay sáu chiếc hòm khác và cũng không có lấy một cây thánh giá nào được cắm nơi đầu mộ. ***Vì vậy không bất cứ ai trên đời biết được cho chính xác chốn yên nghỉ cuối cùng của Mozart là ở đâu?***

Mozart đã bị bỏ quên khi còn sống và trong giấc ngủ ngàn thu, nhà thiên tài âm nhạc vĩ đại cũng bị người đời bỏ quên luôn!

¹⁷ **Franz Xaver Sussmayr**: nhạc trưởng và nhà soạn nhạc Áo, (1766-1803), học trò của Salieri nhưng làm bạn với Mozart, đã giúp Mozart hoàn tất bản nhạc vĩ đại cuối cùng (*Requiem*) của Mozart.

(Trần Thị Bông Giấy

Jan. 23/1992.

Cho sinh nhật Vân San).

*/ Bài xuất bản lần đầu trong Tài Hoa Mệnh Bạc Tập I tại
San Jose, Cali. Oct.1992.

*/ Edited hoàn hảo tại nhà Tuyên, số 10 Nguyễn Biểu, Dalat,
thứ Hai June 13/2016.

□

Tài liệu tham khảo:

*/ **“Mozart, l’Homme et le Musicien”.**

(A. Hutchings) (Editions Van de Velde, Luynes, 1976).

*/ **“Mozart, The Golden Years”.**

(H.C. Robbins Landon) (Schirmer books. A Division of Macmillan, Inc. 1989).

*/ **“Mozart”** (B. Paumgartner) (Editions Gallimard. Paris, 1951).

*/ **“Mozart in Vienna”** (Volkmar Braunbehrens) (Grove Weidenfeld. New
York, 1990)

□